

4. Кашкадамова Н. У рік Брамса / Н. Кашкадамова // Культура і життя. – 1983. – 12 червня. – С. 6.
5. Ясіновський Ю. Творча зрілість / Ю. Ясіновський // Вільна Україна. – 1983. – 20 лютого. – С. 4.
6. Павлишин С. Концерти з творів С. Людкевича / С. Павлишин // Вільна Україна. – 1987. – 11 лютого. – С. 4.
7. Мазепа Л. Шлях до муз. академії у Львові : у 2 т. / Л. Мазепа, Т. Мазепа. – Львів : СПОЛОМ, 2003. – Т. 2. – С. 63, 68, 69, 79, 107, 108, 109, 135, 138, 150, 160, 171, 172, 183, 186.
8. Кияновська Л. Чарівниця скрипки / Л. Кияновська // Музика. – 2007. – № 6. – Листопад–грудень. – С. 10.
9. Козаренко О. Чарівна скрипка Лідії Шутко : 30 років мистецької долі / О. Козаренко // Високий замок. – 1997. – 19 вересня. – С. 6.
10. Олексієнко Т. Успіх мистецької молоді / Т. Олексієнко // Музика. – 1974. – № 5.
11. Музыкальная жизнь. – 1974. – №16.
12. Зоря. – 1982. – 26 жовтня.
13. За вільну Україну. – 2001. – 26 січня.
14. Культура і життя. – 1984. – 5 серпня.
15. Diario de Teruel. – 1992. – 21 листопада.
16. Main Post. – 1993. – 26 жовтня.
17. News & Views. – 2000.
18. Культура і життя. – 1985. – 2 червня.

Рассматриваются особенности исполнительской манеры и педагогические качества скрипачки Л.Шутко. Основное внимание автора сконцентрировано на обозрении разножанровости репертуара и разнообразии исполнительских средств согласно многочисленным рецензиям и отзывам. Анализируется методико-педагогическая деятельность скрипачки.

Ключевые слова: *Лидия Шутко, скрипачка, исполнитель, концерт, рецензия, репертуар, манера, стиль, преподаватели, ученики (студенты).*

Analyzation of the performance manner of violinist Lidiya Shutko. The author's general attention is concentrated on the multigenre repertoire and the different performer's technical resources by numerous reviews and opinions, and great pedagogical activities.

Key words: *Lidiya Shutko, violinist, performer, concert, review, repertoire, manner, style, teachers, students.*

УДК 78.071.2

ББК 85.313(4 Укр).

Віктор Мішалов

БАНДУРИСТ М.ДОМОНТОВИЧ – МИХАЙЛО ЗЛОБІНЦЕВ

Автор статті розглядає виконавську діяльність письменника, бандуриста та громадського діяча М.О.Злобінцева (1883–1937) у період становлення й розвитку бандурництва початку ХХ століття.

Ключові слова: *М.Злобінцев-М.Домонтович, бандурне мистецтво, виконавство, ансамблевий вид виконавства.*

Актуальність теми статті полягає в тому, що вперше розглядається зібраний матеріал до ґрунтового опису життєвого та творчого шляху письменника, поета, бандуриста, педагога та громадського діяча Михайла Олександровича Злобінцева (М.Домонтовича). Це дозволяє по-новому оцінити його роль у становленні й розвитку бандурництва в Центральній Україні на початку ХХ століття. Через те, що М.Злобінцев був репресований, про його діяльність рідко згадувалося в публікаціях, які друкувалися в Україні. У своїй праці “Народні співці-музиканти на Україні” (К., 1980) [22] Андрій Омельченко не згадує про підручника Домонтовича в розділі про перші підручники гри на бандурі, хоч там згадано всі інші дореволюційні підручники – Г.Хоткевича (1909), Шевченка (1914) та Овчинникова (1914). Незрозуміле це замовчування, коли брати до уваги, що А.Омельченко про неї згадував у своїй дисертаційній роботі [23].

Про видатного бандуриста й українського діяча Михайла Злобінцева ми знаємо доволі мало, переважно завдяки матеріалам, які були надруковані за кордоном і відомі нам лише з

джерел з української діаспори, звідки й з'явилося чимало фактичних помилок, які й сьогодні часто повторюються.

Об'єкт розгляду – становлення бандуриництва на початку ХХ століття. Предмет – розгляд значення діяльності М.О.Злобінцева у виникненні та поширенні бандуриництва в Україні.

Мета статті – поновити уяву про досягнення М.О.Злобінцева в пропаганді бандуриництва в Центральній Україні.

Бандурист М.Домонтович¹ – Михайло Олександрович² Злобінцев (Злобинець) народився в м. Золотоноша (тепер – Черкаська область) 31.X.1883 р. у родині військового лікаря [26, с.272]. Його батько, Олександр Іванович Злобінцев (1862 р. н.), закінчив медичний факультет Київського університету в 1880 р. і був направлений у Золотоношу, куди його приписали до Золотоніського УВП [16].

У 1909 р. Михайло Злобінцев закінчив фізико-математичний факультет Київського університету й повернувся до Золотоноші, де вчителював у чоловічій гімназії [14; 15]. Серед його учнів були М.Терещенко, С.Скляренко, П.Чухрай, М.Мішалов та П.Носяра.

Михайло Злобінцев виявив себе як активний культурно-освітній громадський діяч, поет і бандурист. У 1916–1917 рр. він очолював повітову громаду. У 1917 р. М.Злобінцев став засновником товариства “Просвіта” в Золотоноші. Після революції працював у системі народної освіти. Був фундатором газет “Вільне слово” та “Вісті Просвіти” (1917).

Як поет Михайло Злобінцев друкувався під різними псевдонімами та криптонімами (Домонтович М., кобзар Домонтович, М.Д.) в альманасі “Перша Ластівка” (1905), журналі “Рідний край” та інших виданнях. Краєзнавець М.Ф.Пономаренко пише, що у віршах Злобінцева звучать уболівання за тяжку долю трудящого народу, заклики до боротьби, віра в краще майбутнє (“Прокидайся, батьку, годі тобі спати...” та ін). Він був автором поеми “Громакїяда” – гострої сатири на побут дрібномаєткового поміщицтва й міщанства.

Михайло Злобінцев також цікавився етнографією, збирав і записував українські народні пісні й думи (“Дума про Богдана Хмельницького”), зокрема, від кобзарів Т.Пархоменка, М.Кравченка й І.Кучугури-Кучеренка. Він був організатором і керівником ансамблю бандуристів і майстром із виготовлення бандур.

У галузі кобзарського мистецтва М.Злобінцев залишив помітний слід. На сцені він виступав під прізвищем М.Домонтович – то було прізвище, яке він перебрав від відомого борця за права селян Івана Домонтовича. Цей псевдонім і криптонім М.Д. він також використовував у своїй літературній діяльності [6; 19; 34].

Домонтович мав гарний баритон. Гру на бандурі він вивчав під впливом чернігівського кобзаря Терешка Пархоменка, його поводиря Василя Потапенка й кобзаря І.Кучугури-Кучеренка, який викладав клас бандури в Лисенківській музичній школі під час навчання М.Злобінцева в Київському університеті. Про діяльність кобзаря І.Кучеренка М.Злобінцев назбирав чимало матеріалів і надрукував у праці “Певцы родной страны” в 1913 р.

У роки навчання в університеті М.Злобінцев разом із товаришами-студентами створив невеличкий ансамбль бандуристів, який часто та з великим успіхом виступав у Києві в 1906–09 роках, зокрема на Шевченківських святах [37, с.14; 39]. З рецензії на один концерт, який був організований товариством “Боян”, знаємо, що в Києві в 1909 р. виступали в ансамблі 6 бандуристів, які грали й співали в супроводі своїх бандур [4, с.11].

У цей час інтерес до гри на бандурі зростав, а матеріалів щодо техніки гри не було. Гнат Хоткевич, який раніше був запрошений викладати гру на бандурі в Лисенківській школі, 1905 року був змушений виїхати в еміграцію. Іван Кучеренко, якого взяли на посаду викладача гри на бандурі в 1908 р., як незрячий, не зміг скласти підручника гри на бандурі. Меценат кобзарських проектів Олександр Бородай, який раніше пропонував профінансувати видання підручника гри на бандурі Г.Хоткевича, звернувся до молодого Олександра Кошиця, щоб він

¹ М.Домонтович часто неправильно подається як Микола Домонтович. Так він описаний у працях бандуристів Василя Ємця (1923, 1961), В.Мізинця (1981), а також у довіднику “Митці України” (1992).

² Помилково зустрічається Микола Васильович Злобінцев замість Михайло Олександрович у працях В.Мізинця (1981), а також у довіднику “Митці України” (1992) у численних працях з покликаннями на вищезгадані.

вивчив гру на бандурі й написав підручник. На жаль, Кошиць цей проект не зміг здійснити [38, с.237].

У 1913 році в Одесі вийшов перший зошит “Самонавчитель гри на кобзі або бандурі”, який М.Злобінцев приготував і надрукував під псевдонімом М.Домонтович [7]. У праці автор подав короткі описи історії інструмента, вигляду та строю бандури, а також пояснення, як її тримати й грати, подав коротку теоретичну частину, описав, як настроїти бандуру, але нотних прикладів не подав.

Можна припустити, що М.Злобінцев склав цей підручник або на замовлення О.Бородай, або під впливом потреб часу. Відомо, що Г.Хоткевич у 1912 р. повернувся в Київ і збирався надрукувати збірник творів гри на бандурі, але із закриттям видавництва “Кобза” й арештом видавця І.Чоколова ноти Г.Хоткевича були конфісковані й не вийшли друком [40, с.8]. Мабуть, саме ці події і вплинули на те, що “Самонавчитель” М.Домонтовича був надрукований в Одесі, а не в Києві.

У 1914 р. вийшла друга частина “Самонавчителя” в друкарні “Діло” Є.І.Фесенка в Одесі [8]. Тут були надруковані кілька творів для голосу в супроводі бандури й по суті то був перший надрукований збірник творів для бандури. Збірник включив у собі обробку таких пісень:

1. “Поза гаєм, гаєм” – три варіанти в до, фа і соль мажорі.
2. “Гречаники” – три варіанти в до, фа і соль мажорі.
3. “Про Морозенка”.
4. “Про Саву Чалого” від Т.Пархоменка.
5. “Про Нечая” від Т.Пархоменка.
6. “На смерть Шевченка” від Т.Пархоменка.
7. “Про Максима Залізняка” від Т.Пархоменка.
8. “Попаденька”.
9. “Киселик”.
10. “Засідатель”.
11. “Соцький”.
12. “Про Купріяна”.
13. “Хата моя рубленая”.
14. “Там, на Ятрань”.
15. “Гей, не дивуйте” – для ансамблю.

Підручник був розрахований на бандуру з діатонічним строем із 7 басами й 20 приструнками. На обкладинці другої частини вміщено оголошення, що незабаром має вийти й другий збірник із нотами, “улаштованими” до гри на кобзі. Ціна примірника – 60 копійок.

Відомостей про видання третього зошита не маємо. Можливо, що Перша світова війна та революція перешкодили його випуску. У 1914 р. також відомо, що помер меценат кобзарських проектів О.Бородай, який, імовірно, і фінансував випуск. З його смертю фінансова підтримка подальшого видання припинилася.

Паралельно з роботою над створенням і виданням “Самонавчителя” він пише вірші, які почали друкуватися в 1905 р., а також написав підручник “Арихметика” (ч. I, 1917 р. та ч. II, 1918 р.), які були видані в Золотоноші й підписані М.Злобінців.

М.Злобінцев активно береться до громадсько-виховної роботи та до створення товариства “Просвіта” в Золотоноші. У 1917 р. у Золотоноші він видає ряд політичних праць про автономію України (24 с.), про найкращі здобутки французької революції (15 с.), збірник революційних пісень (45 с.), “Землякам малоросам од українців”, “Нарис Українського руху в Золотоноському повіті” та інші. У цей час створює ряд поезій, які критикують позиції русифікованого населення, і відстоює українські державницькі ідеали.

У 1919 р. М.Злобінцев був призначений на посаду комісара справ освіти [27]. Після революції він викладає в Золотоніському відділенні Уманського агрономічного інституту в м. Ірманець, за 10 кілометрів від Золотоноші. Тут він теж організував ансамбль бандуристів і сам регулярно виступав з ними в концертах.

За спогадами учня М.Злобінцева й учасника цього ансамблю Марка Васильовича Мішалова, у 1923 р. в ансамблі було 6 осіб. Усі грали київсько-чернігівським способом, таким, яким грав чернігівський кобзар Терешко Пархоменко. Цей ансамбль існував у 1920-х роках, і

кожний бандурист сам собі змайстрував бандуру під керівництвом М.Злобінцева. Коряки бандури були зроблені з верби, а часом із граба, з тієї частини, що біля самого кореня. Для деки використовували ялину. Дерево М.Злобінцев висушував у серні та в піску. Коли видовбували коряк, то робили маленькі дірочки, куди встромляли фарбовані сірники для означення його товщини.

Кожний бандурист сам робив заокругленого ножа, яким видовбував коряк. Кілки були дерев'яні, адже М.Злобінцев вважав, що чим менше металу на бандурі, тим краще. Одного дня в Золотоношу привезли трактор з Америки. Дошки упакування були із сосни, у якій були дуже густі шари. Цей матеріал Злобінцев використав для деки своєї бандури.

Ансамбль бандуристів мав у своєму репертуарі чимало історичних народних пісень про Бондарівну, Морозенка, “Гей, не дивуйте”, “Чечітку” та ін. Чимале місце в репертуарі посідали пісні патріотичного змісту, які М.Злобінцев сам скомпонував. Наприклад:

*Ой, на гори-гори журавлі летять,
Мабуть, добру вістку знають, бо дуже кричать.
Спустились наниз тай сіли кружком,
Мабуть-мабуть від Гетьмана, що іде з добром.
Не сам Гетьман іде, сто тисяч веде
Козаченьків з України, аж земля гуде.
Годі, годі спати, Україно мати!
Пора коники сідлати, долю здобувати.
Доля України ...¹
... успокоїть нас.*

Учень М.Злобінцева М.Мішалов згадував, що після виконання цієї пісні в залі почався скандал. У залі знаходився представник райкому партії з Полтави. Почувши пісню, він встав і публічно попросив Домонтовича (Злобінцева) заграти “Інтернаціонал”. Домонтович спробував, але нічого не вийшло. Створилося замішання, бо виявилось, що Домонтович революційних пісень на бандурі не грав. Тоді ж цей “представник народу” попросив, щоб М.Злобінцев загрив “Ще не вмерла Україна”. Домонтович відповів, що підіграє, якщо представник райкому заспіває. Таким чином, М.Злобінцев завдяки гумору врятував себе від напруженого моменту, який створився в залі.

У репертуарі бандуриста М.Домонтовича була цікава сатирична пісня про адвоката “Раз я в волості судився”, яку він створив як засіб обійти нововведену цензуру:

*Раз я в волості судився,
З нашим сільським адвокатом
(Катом, катом, катом, катом),
З нашим сільським адвокатом-(катом).
Нас судили судді вбрані,
В сукна, чоботи сап'яні
(П'яні, п'яні, п'яні, п'яні),
в сукна, чоботи сап'яні-(п'яні).
Вони довго клопотали,
Поки діло розібрали
(Брали, брали, брали, брали),
поки діло розібрали-(брали).
А як діло розібрали,
По закону все зробили
(Били, били, били, били),
По закону все зробили-(били).*

Слова в дужках не здавалися в цензуру, і дозвіл для виконання пісні було одержано. Артист виконував пісню без акценту та виділення додаткових повторних слів, наївним способом. Пісня створювала велике враження на публіку. У музичному оформленні автора цих рядків вона була включена до репертуару Української капели бандуристів ім. Т.Шевченка в

¹ Тут М.Мішалов, учасник ансамблю М.Злобінцева й від кого була записана ця пісня, позабував слова.

Детройті, а також Струсівської капели бандуристів на Тернопільщині та Канадської капели бандуристів, де неодноразово записувалася.

Михайло Злобінцев був відданим українським патріотом, який завжди виявляв зразкову поведінку, до всіх, хто знаходився довкола нього, привітний, симпатичний і гордий з того, що він українець. Ходив увесь час у вишитій сорочці. Російську мову оминав у щоденному спілкуванні. Він мав молоду гарну дружину, сина Юрія та дочку Марію.

Безперечно, що така людина, мабуть, довго не прожила б у радянських умовах, і він був одним із перших, кого репресували. Остання його друкована стаття була видана в 1925 р. У 1928 р. з'явилася рецензія на “Самонавчитель” Домонтовича та інших [36]. В. Овчинников відповів на гостру критику підручника, але від М. Злобінця нічого не було чути, так що можна здогадатися, що його в той час уже було заарештовано.

Михайло Злобінцев був незаконно репресований і помер на засланні в 1937 р., реабілітований лише в 1988 р.

Отже, М. Злобінцев був організатором першого відомого нам зрячого ансамблю бандуристів, автором другого “Самонавчителя гри на бандурі”, а також першого збірника творів для бандури. Таким чином, він зробив значний внесок у розвиток бандурного мистецтва, здобув цим собі вічну пам'ять і подяку від усіх бандуристів.

Додаток

Відома бібліографія М. Злобінцева за хронологією

1. Море (“Блакитне море, широке море...”). Перша ластівка, 1905, с. 101. Підпис М. Домонтович.
2. “Повіяв низовий і море сонце пригріло...”. Перша ластівка, 1905, с. 101–102. Підпис М. Домонтович.
3. “Минулася давнина, година кривава...”. Перша ластівка, 1905, с. 101–102. Підпис М. Домонтович.
4. Кое-что из прошлого г. Золотоноша (продовження). Вестник Золотоношского с.-х. об-ва, 1910, № 12, с. 2. Підпис М. Д.
5. Самонавчитель до гри на кобзі або бандурі. Ч. I. Одеса, Друкарня Є. Фесенка. 16 с. 30 коп. Підпис М. Домонтович.
6. Певцы родной стараны (Про кобзарів і кобзаря І. Кучугуру-Кучеренка в С.П.Б) – Вестник Золотоношского с.-х. об-ва 1913, № 5, с. 2. Підпис М. Д.
7. Самонавчитель до гри на кобзі або бандурі. Ч. II. Одеса, Друкарня Є. Фесенка, 1914. 49 с. 60 коп. Підпис М. Домонтович.
8. Саме страшне (“Чарівник якийсь там смілий...”). Рідний край, 1914, № 3, с. 7. Підпис М. Домонтович.
9. “Я хотів би щоб звуки у мене лились...”. Рідний край, 1914, № 6, с. 13. Підпис М. Домонтович.
10. Весняна пора. Рідний край, 1914, № 1. Підпис М. Домонтович.
11. Автономія України. Золотоноша. Вид. Золотоніського товариства “Просвіта”, 1917, 24 с. Підпис М. Злобінцев.
12. Арихметика, ч. I. Для народних шкіл і нижніх класів середніх шкіл. Золотоноша. Спільне видання Золотоніського товариства “Просвіта” і Л.І. Болеславського, 1917, 48 с. 65 коп. Підпис М. Злобінцев. Ухвалена бюро Золотоніського учительського з'їзду. Склад видань в книгарні Л.І. Болеславського.
13. Дрібнички (з природи або з людських переказів). Золотоноша. Вид. Золотоніського товариства “Просвіта”, 1917, 15 с. 15 коп. Підпис Домонтович М.
14. Найкращі здобутки Великої французької революції 1792–1795. Золотоноша. Золотоніська “Просвіта”, 1917, II, с. 15. Підпис М. Злобінцев.
15. Про землю Золотоноша, видання Золотоніського товариства “Просвіта”, 1917, 18 с. 25 коп. Підпис М. Злобінцев. (У кінці тексту подана бібліографія земельного питання. Підписана М. З.)
16. Українські революційні пісні 1905 р. і раніше. Зібрав М. Домонтович. Золотоноша. Вид. Золотоніського товариства “Просвіта”, № 6, 1917. 45 с. 15 коп.
17. Справдання про день національного фонду 21 травня. Вільне слово. Золотоноша, 1917, № 4, с. 3. Підпис М. Злобінцев Голова Просвіти.
18. Пани-брати українці. Проза. Вільне слово. Золотоноша, 1917, № 5, с. 1.
19. Наше військо – Наша слава. Проза. Вільне слово. Золотоноша, 1917, № 5, с. 2. Підпис М. Д.
20. Без назви (Про освіту). Вільне слово. Золотоноша, 1917, № 7, с. 1–2. Підпис М. Д.
21. В музеї (“Значки, булави, бунчуки...”). Вільне слово. Золотоноша, 1917, № 7, с. 4. Підпис М. Д.
22. Земля і воля, чи воля і земля? Проза. Вільне слово. Золотоноша, 1917, № 24, с. 2. Підпис М. Д.

23. Присвячується мартоплясам особливо українського походження (“Хто дуже прагне боротьби...”). Вільне слово. Золотоноша, 1917, № 24, с. 3. Підпис М. Д.
24. Дещо з минулого Золотоноші (продовження). Вільне слово. Золотоноша, 1917, № 30, с. 2. Підпис М. Д.
25. Цар миру. Вільне слово. Золотоноша, 1917, № 25, с. 3. Підпис М. Д.
26. Дещо з минулого Золотоноші (кінець). Вільне слово, Золотоноша, 1917, № 31, с. 1–2. Підпис М. Д.
27. Брати українці. Проза. Вільне слово. Золотоноша, 1917, № 45, с. 2. Підпис М. Д.
28. Славнословіє (“Гей до марта було худо...”). Вільне слово. Золотоноша, 1917, № 45, с. 3. Підпис М. Д.
29. Поклик (“Гей браття, до бою, до бою...”). Вісті з “Просвіти”. Золотоноша, 1917, № 1–2. Підпис М. Д.
30. Землякам малоросам од українців (“Гей були ми козаками...”). Вісті з “Просвіти”. Золотоноша, 1917, № 1, с. 6. Підпис М. Д.
31. Короткий нарис українського руху в Золотоноському повіті. Вісті з “Просвіти”. Золотоноша, 1917, № 1, с. 3–4. Підпис М. Д.
32. Арихметика, ч. II. Дробн, відношення, пропорції, пропорційні величини, змішування. Для народних шкіл і нижних класів середніх шкіл м. Золотоноша. Вид. Золотоніського товариства “Просвіта”, 1918, 70 с. Підпис М. Злобинців. Ухвалена бюро Золотоніського учительського з’їзду. Склад видання в книгарні Л.І.Болеславського і в книгарні Золотоніської “Просвіти”.
33. Дід та Коза. Дитяча п’єса зо співами. Записав і обробив М.Домонтович. Золотоноша, Золотоніське т-во “Просвіта”, 1919, 16 с. 40 коп.
34. Наука (“Піймав вранник забіяку...”). Одривний календар. К. Час, 1925.25.I. Підпис Домонтович.
35. Зрозуміло (“Чита хлопець: Пашет пахарь...”). Підпис Домонтович.
36. Гуманний чоловік (“Каже проповідь дядькам...”). Підпис Домонтович.
37. Лисиця (“Свідок свідче чую гвалт...”). Підпис Домонтович.
38. Нарочито (“Іде дядько на волах...”). Підпис Домонтович.
39. Вірний переклад (“В школі хлопці учителю...”), 6.IX. Підпис Домонтович.
40. “Прокидайся, батьку, годі тобі спати...”, 4.IV.1906. Із книги народної шани, 1976, с. 18–19. Підпис Кобзар-Домонтович. (Вірш був написаний у книзі записів відвідувачів музею Т.Шевченка в Каневі).
41. Громакіада сатира на побут дрібного поміщництва та міщанства, не опублікована (УЛЕ, т. 2, с. 272–273).

1. Домонтович Микола. Митці України / Микола Домонтович. – К. : Українська енциклопедія, 1992. – С. 223.
2. Биковець М. Словник українських діячів культури / М. Биковець. – [Машинопис без року]. – ЦНБ Х. 4864*.
3. Бойко І. З. Українські альманахи та збірники XIX – початку XX віку / І. З. Бойко. – К. : Наукова думка, 1967.
4. Вечір Київського “Бояна” // Рідний край. – 1909. – № 13. – С. 11.
5. Дашкевич. Матеріали для словника псевдонімів українських письменників, вчених та громадських діячів за 1800–1916 рр. [Машинопис] / Дашкевич. – Львів, 1950. (Домонтович М. розшифровано як Злобинців Микола).
6. Дей О. Словник псевдонімів українських письменників / О. Дей. – К. : Наукова думка, 1969.
7. Домонтович М. Самонавчитель до гри на кобзі або бандурі / М. Домонтович. – Одеса, 1913. – Ч. 1.
8. Домонтович М. Самонавчитель до гри на кобзі або бандурі / М. Домонтович. – Одеса, 1914. – Ч. 2.
9. Ємець В. Кобза та кобзарі / В. Ємець. – Берлін, 1923.
10. Ємець В. Кобза та кобзарі / В. Ємець. – 2-ге вид. – Нью-Йорк : Говерла, 1959.
11. Ємець В. Кобза та кобзарі / В. Ємець [репринт. вид.]. – К. : Музична Україна, 1993. – 111 с. (Про Злобинцева с. 73).
12. Ємець В. Гетьман Павло Скоропадський та перша Капеля Кобзарів в V золоте 50-річчя на службі України / В. Ємець. – Голлівуд (США), 1961 (с. 58 про Миколу Домонтовича, с. 113 Микола Злобинців, с. 117 Микола Домонтович).
13. Злобинців Василь Іванович. Київський міський архів. – Ф.16, оп. 465 83.612; ф.16, оп. 465 83.1380, с. 3; ф.16, оп. 465 83. 361а, с. 104; ф.16, оп. 471 83. 920.
14. Злобинців Михайло Олександрович. Київський міський архів. – Ф.16, оп. 465 83.1782, с. 14.
15. Злобинців Михайло Олександрович. Памятная книга Киевского ученого округа. Полтавская губерния – з 1909 року.
16. Злобинців Олександр Іванович. Київський міський архів. – Ф. 16, оп. 465 83.597, с. 125.
17. Злобинців Олександр Іванович. Российский медицинский список з 1889 р.

* Автор пише про Миколу Злобинцева – педагога, письменника. Жодних бібліографічних відомостей не подає. Творчість: “Дід та Коза”, “Найкращі здобутки Великої французької революції”.

18. Кирдан В. Народні співці-музиканти на Україні / В. Кирдан, А. Омельченко. – К. : Музична Україна, 1980.
19. Комаров Б. До словника псевдонімів та криптонімів українських авторів / Б. Комаров. – Одеса, 1928.
20. Лейтес А. Десять років української літератури / А. Лейтес, М. Яшек. – К. : ДВУ, 1928. – Т. 1.
21. Мізинець В. Микола Домонтович / Віталій Мізинець // Бандура. – 1981. – № 17–18.
22. Мішалов В. Українські кобзарі і бандуристи / В. Мішалов, М. Мішалов. – Сідней, 1986. – С. 77.
23. Н. П. По поводу статьи М. Д. в “Голосе труда”, Золотоноша, № 15 за 1917 / Н. П. // Голос труда. – 1917. – № 19.
24. Омельченко А. Ф. Розвиток кобзарського мистецтва на Україні : дис. ... канд. мистец. / Андрій Федорович Омельченко. – К. : АНУ, 1971. – 180 с.
25. ОУН: минуле й майбутнє. – К. : Фондація ім. О. Ольжича, 1993. – С. 19.
26. Пономаренко М. Ф. Злобинець (Злобинців) Михайло Олександрович / М. Ф. Пономаренко // УЛЕ. – 1990. – Т. 2. – С. 272–273.
27. Призначення М. Злобенця на посаду комісара справ освіти // Вісті Золотоніського Народного Комісаріату. – 1919. – № 1.
28. Пядик І. Лист до В. Мішалова. (VIII.1995).
29. Рецензія В. Дубровського на статтю “Автономія України”. – К. : Книгар, 1917. – № 2. – С. 65. – Рец. № 72.
30. Рецензія В. Л-кого на статтю “Українські революційні пісні 1905 р. і раніше”. – К. : Книгар, 1917. – Рец. № 72.
31. Рецензія А. Яковлева на статтю “Про землю”. – К. : Книгар, 1917. – № 4. – С. 187.
32. Рецензія В. Дубровського на “Найкращі здобутки Великої французької революції”. – К. : Книгар, 1917. – № 4. – С. 199.
33. Самчук У. Живі струни – бандура і бандуристи / У. Самчук. – Детройт, 1976.
34. Тулуб О. Словник псевдонімів українських письменників / Олександр Тулуб. – К. : АН УРСР, 1928.
35. Хоткевич Г. Два поворотні пункти в історії кобзарського мистецтва / Г. Хоткевич // Музика. – 1928. – № 10–11.
36. Хоткевич Г. Огляд самонавчителів гри на бандурі / Г. Хоткевич // Музика. – 1928. – № 10–11.
37. Яценко Л. І. Державна заслужена капела бандуристів Укр. РСР / Л. І. Яценко. – К., 1970. (Про Злобінцева с. 14).
38. Кошиць О. Спогади / О. Кошиць. – Вінніпег, 1958. – 387 с.
39. Рідний край. – 1908. – № 9.
40. Хоткевич Г. Думи і пісні з вечора Гната Хоткевича / Г. Хоткевич. – К. : Друкарня 2-ї Артлі Володимира Великого, 1912. – 8 с.

В статтє рассматривается исполнительская деятельность писателя, бандуриста и общественного деятеля М.А.Злобинцева (1883–1937) в период становления и развития бандурицтва в начале XX в.

Ключевые слова: *М.Злобинцев-М.Домонтович, бандурное искусство, исполнительство, ансамблевый вид исполнительства.*

This article is dedicated to the activities of writer, bandurists and community activist M.O.Zlobintsev (1883–1937) in the formation and development of bandura art in the early XX century.

Key words: *M.Zlobincev-M.Domontovich, bandura art, playing, ensemble playing.*

УДК 378.6:784.3

ББК 85.31р

ТЕХНОЛОГІЯ ЗВУКОУТВОРЕННЯ В КОНТЕКСТІ ВОКАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКИХ ІННОВАЦІЙ СУЧАСНОСТІ

Галина Стасько

У статті розглядаються новітні тенденції сучасної вокальної педагогіки, пов'язані з упродовженням у навчальний процес підготовки співаків-виконавців, так званих “універсальних” методів розвитку голосу. Ці методи спрямовані на звільнення голосотвірної системи людського організму від нервово-м'язової скрутності, яка суттєво гальмує формування практичних співацьких умінь і навичок, особливо на початковому етапі розвитку голосу.

Ключові слова: *психолого-фізіологічні процеси голосотворення, взаємопов'язана система, духовно-фізичний компонент, універсальна функціональна система, цілісна структура, технологія голосоведення.*